

Μυριόφυτος Λεοντόπουλος Ιωάννης

Επιγραφή
Σαββαίως:

Θρακική
τ. 21. 1936
r. 144-152

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος¹⁾ ἐγεννήθη κατὰ τὸ Β' ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ὑπὸ τὸν Ματθαῖον τὸν ἐκ Γανοχώρων διδάσκοντα τὰ γραμματικὰ ἐν αὐτῇ²⁾. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Σχολῇ Μυριοφύτου τῇ συσταθείσῃ τῷ 1788 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου Μελετίου τοῦ Λερίου³⁾ τοῦ ἀπὸ Μυριοφύτου, διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα διδάσκαλον Ματθαῖον τὸν Γανοχωρίτην. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ Κηπόλεως καὶ μετὰ ταῦτα ἐν οἰκίαις ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ «Κιβωτὸς» τῷ 1816. Ἐξ ἐγγράφου τοῦ κώδικος Μυριοφύτου μαθητόμενον, ὅτι τῷ 1822 προτροπῇ τοῦ Ἡρακλείου Ἰγνατίου μετετέθη εἰς τὴν ἐν Ραιδεστῷ Σχολὴν⁴⁾ τὴν συσταθείσαν τῷ 1760 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου Μεθοδίου καὶ ἀνασυσταθεῖσαν εἶτα τῷ 1817 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου Μελετίου τοῦ ἀνεψιοῦ αὐτοῦ, ἔνθα παρέμεινε διδάσκων μέχρι τοῦ 1828, ὅτε περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου ἀπέθανεν ἐνταῦθα, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἡρακλείου Ἰγνατίου πρὸς τὸν Τζορπατζίην Στογιάννον τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1828 (φ. 53α), περὶ ἧς κατωτέρω γίνεται λόγος. Τὸ ἐγγραφοῦν αὐτὸ ἐπιβεβαίωσι δὲ Μυριοφύτου Σεραφεῖμ,⁵⁾ τῷ 1826.

1) Μ. Γεδεών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἐν Κηπόλει 1883 σελ. 208. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀποσημειώματα χρονογράφου ἐν Ἀθήναις 1932 Μέρο. Α' σελ. 112. Τρύφ. Εὐαγγελίδου, Λόγιοι Θράκης ἐν «Θρακικοῖς» παράρτ. τόμ. Γ' (1931) σελ. 141.

2) Μ. Γεδεών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 203.

3) Τρύφ. Εὐαγγελίδου, Τὰ Σχολεῖα Θράκης ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν «Θρακικοῖς» παράρτ. τόμ. Γ' σελ. 72. Μ. Γεδεών, Ἐγγραφοὶ Λίθοι καὶ Κεράμια. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἐν Κηπόλει 1892 σελ. ρνγ'.

4) Μ. Γεδεών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 210. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐγγραφοὶ Λίθοι... ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. ρνγ'. Πρβλ. Τρύφ. Εὐαγγελίδου, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 73. Πρβλ. Μ. Γεδεών, Θρακικά. Μνήμη Γανοχώρων. Ἐν Κηπόλει 1913. Μέρος Β' σελ. 74.

5) Μ. Γεδεών, Θρακικά Μέρος Β' Γανοχώρων Ἐκκλησιαστικαὶ παροικίαι ἐν Κηπόλει 1913 σελ. 72 κε' (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» τόμ. ΔΒ' (1912) σελ. 333.

Ὁ Ἰωάννης Λεοντοπούλος συνέγραψεν παλαιὰν Ἱστορίαν καὶ Συντακτικόν, τὰ ὅποια δὲν ἐξεδόθησαν. ¹⁾ Ἐπίσης συνέγραψε Γραμματικὴν, ἣν ἐκάλεσε Νέα Ὀδηγόν, ²⁾ ἐκδοθεῖσαν ἐν Κ]πόλει εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ δαπάναις τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου, ἥτις διέσωσε τὰς προσωπογραφίας τοῦ τε Ἡρακλείας Ἰγνατίου καὶ Ἰωάννου Λεοντοπούλου. ³⁾ Πρὸς αὐτὸν γράφει ὁ Ἰγνάτιος μίαν ἐπιστολὴν τῷ 1827, ἣν παρατίθῃμι εὐθὺς ἀμέσως.

Τὰς κατωτέρω δημοσιευόμενας ἐπιστολάς ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 145 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς Ἀθηνῶν τοῦ περιέχοντος τὴν ἀλληλογραφίαν τούτου.⁴⁾

φ. 27α Τῷ Διδασκάλῳ Ἰωάννῃ.

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, καὶ ἐληπθήμεν διὰ τὸ ζαϊφλίκι του, ὁμοίως καὶ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ του ἐπενκηθέντες αὐτῷ τὰ εἰκότα περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττω ἀνακλισεώς του τὸν ἀπεκρίθημεν καὶ περὶ τινὸς διδασκάλου ὁποῦ μᾶς γράφει, ὅτι περιμένομεν γὰρ μᾶς γράψωσιν οἱ Ῥαιδεστινοὶ ἐξ οἰκείας των προαιρέσεως, ζητοῦντες διδάσκαλον διὰ τὰ γένη τὸ πρῶτον ἐφημον καὶ ὄχι ἡμεῖς καὶ ὅτι ποτε ἤθελον μᾶς γράφει ἀμέσως τότε διὰ χατίρη της συστήσομεν τὸν Διδάσκαλον ὁποῦ μᾶς γράφει.

Σεπτεμβρίου κς. (1827)

Ἐπίσης περὶ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου Λεοντοπούλου γίνεται λόγος εἰς τὰς κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου πρὸς τὸν Μυριοφύτου Σεραφεῖμ τοῦ 1828, ὡς καὶ εἰς μίαν τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελλόν του Νεόφυτον, ἐν αἷς γίνεται πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις λόγος καὶ περὶ τῆς Γραμματικῆς αὐτοῦ, διὸ καὶ δημοσιεύω αὐτὰς ἐνταῦθα.

1) Μ. Γ ε δ ε ὡ ν, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 210 Πρβλ. Τ ο ὕ α ὑ τ ο ὕ, Περὶ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ ἀρχιερατευσάντων Λεγίων (1714-1831) ἐν «Τύπῳ» ἐφημερίδι τῶν ἀδελφῶν Πληθωνιδῶν ἀριθ. 249 ἔτος Β' (1871) Κων]πολις.

2) Γ ε ω ρ γ. Χ á σ ι ὡ τ η, Περὶ τῶν δημοδῶν μνημείων, Ἀθῆναι 1910 σελ. 1910 ὁ τίτλος τῆς Γραμματικῆς εἶναι ὁ ἐξῆς: Νέα Ὀδηγὸς ἢ ἐγχειρίδιον περὶ κλίσεως, ὀρθογραφίας καὶ συντάξεως τῶν ὀκτώ τοῦ λόγου μερῶν συλλεγῶν ἐκ διαφόρων ἐγκρίτων Γραμματικῶν σαφῶς, συντόμως καὶ ἀνελλιπῶς ὡς οἶοντε. Μέρος πρῶτον λαμβικόν. «Σοφὴ μέλισσα ἀνθέων, ὧν ἂν θέλῃ συνάξει κηρίον τε καὶ μέλι»

3) Μ. Γ ε δ ε ὡ ν, Ἀποσημειώματα... ἐνθ' ἀνωτέρω Μέρ. Α' σελ. 112, ἐνθα εὐρίσκει τις καὶ τὰς προσωπογραφίας αὐτῶν.

4) Ε ὕ α γ γ ἔ λ ο υ Ἱ. Σ α β ρ á μ η, Κώδιξ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἐν Ἐρακκοῖς Τόμ. Ε' (1934) καὶ στ' (1935). Ἐξεδόθη καὶ εἰς ἰδιαιτερον τεύχος.

φ. 54a Τῷ Μυριοφύτου

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα τον, ἐν ᾧ εἶδομεν ὅσα ἡμῖν ἀποκρίνεται περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ἰωάννου, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτον κἀνέρας ἀσυνείδητος καὶ ἀθεόφοβος ἄνθρωπος, γὰρ ζητῆ περὶ πλέον τοῦ δικαίου του.... καὶ ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του ἐξομολογήθη εἰς τὸν πνευματικὸν του, εἶπεν, ὅτι ἔχει γὰρ λαμβάνῃ ἱκανὰ γρόσια ἐκ τῆς πολιτείας Ῥαιδεστοῦ· αὐτὸ τὸ ἴδιον ἤκουσεν ἀπὸ τοῦ στόμα του καὶ ὁ Παπᾶ Ἰωάννης ὁ πατὴρ τοῦ γραμματικοῦ μας Παναγιωτάκης· καὶ ὅτι ἢ ἀπόκρισις τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγον μᾶς ἐθλίψεν καὶ ὅτι αὐτοὶ εἰς τὸ πρὸς ἡμᾶς γράμμα των οὐδόλως δὲν ἀναφέρουν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· ἀλλὰ μόνον μᾶς ἐπέυχονται διὰ τὰς ἐορτάς, καὶ μᾶς ἐξαποστέλλουν καὶ ἐν κοντὶ μὲ χάσιον ἀλεῦρι, καὶ δέκα κούρκας, ἐξ ὧν μόνον τὰς ἔξι ἐλάβομεν, ἐπειδὴ καὶ ἐψόφισαν αἱ ἄλλαι· καὶ ὅτι γὰρ τοῖς ὁμιλήσῃ γὰρ ἐπεξεργασθῶσι τὸν λογαριασμὸν τοῦ μακαρίτου καλῶς καθότι δὲν ἀνεχόμεθα γὰρ θέλωσιν οἱ υἱοὶ του γὰρ ἐκδόσωσιν ἐπιστολὴν Πατριαρχικὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος κ.τ.λ.

Τῇ θη Φεβρουαρίου.

φ. 54 α Προσθήκη εἰς τὸ γράμμα τοῦ Μυριοφύτου.

φ. 57β Τῷ Μυριοφύτου

Ὅτι γὰρ ὁμιλήσῃ τοὺς ἀρχοντας τῆς πολιτείας περὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου, καθότι οἱ υἱοὶ του ζητοῦν γὰρ ἐκδόσωσι Πατριαρχικὸν ἀφοριστικὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· ὅπερ καὶ μὴν ἀνεχόμενοι ἀπαντῶμεν εἰς τὶ καὶ γὰρ ἐπεξεργασθῶσιν ἀκριβῶς τὸν λογαριασμὸν του, καὶ γὰρ μᾶς ἀποκριθῶσιν μὲ Ἄον κ.τ.λ.

Τῇ ιη Μαρτίου.

φ. 60α-60β Τῷ Μυριοφύτου

Τὸ ἀπὸ ἰδῆς τοῦ ἡδὴ ὑπερμεσοῦντος ἀδελφικόν της μετὰ πόθου δεξάμενοι, ἤσθημεν ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἀδελφικῆς ἐγείας της· εἶδομεν ἐφεξῆς καὶ ὅσα ἡμῖν γράφονσα ἀποκρίνεται εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ἰωάννου. Ἀδελφέ! ἡ θεοφιλία της ἡξέυρει ὅτι ὁ μακαρίτης δὲν ἦτον κἀνέρας φιλάδικος ἄνθρωπος· ὁ εἰρημένος καὶ πρὸ τοῦ θανάτου του αἰείποτε ἐπρετέντερον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας τὸ σάλδος τοῦ λογαριασμοῦ του, κατὰ τὸ κατὰστιχον ὁποῦ ἔχομεν τῇ προαποστείλει, καὶ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του εἶπεν, ὅτι ἔχει γὰρ λαμβάνῃ λογαριασμὸν μισθοῦ, πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν γρόσια τόσα· οὐκ εἶδαμεν ὅμως, ὅπως δια-

τεθέντες οἱ ἄρχοντες δὲν θέλουσι νὰ ἀποδώσωσι σώως τὰ προτεντερόμενα παρὰ τοῦ μακαρίτου. Εἰς ἡμᾶς περὶ τούτου δὲν ἔγραψεν οὐδόλως· βλέπομεν δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἴσον παρὰ τῆς θεοφιλίας της, καὶ ἐπαποροῦμεν ἡμεῖς ἀδελφέ! ἐπειδὴ καὶ δὲν δεχόμεθα περὶ τοιοῦτου μικροῦ πράγματος, νὰ ἐξαποστελῆ Πατριαρχικὸν ἀφοριστικὸν ἐκ μέρους τῶν νῦν τῶν, διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἐγράψαμεν ἅπαξ καὶ δῖς, νὰ τοὺς διμιλήσῃ, διὰ νὰ παρατηρήσωσι καλῶς, μήπως ἔχωσι κἀνὲν λάθος, εἰς τοὺς λογαριασμούς των· ὅθεν νὰ ζῆ ὁ ἀδελφός! ἃς πασίζῃ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ποροκέφαλον· ἀποροῦμεν ὅμως πῶς εἰσέτι οἱ ἄρχοντες δὲν προέβλεψαν νὰ εὐρωσι κἀνένα διδάσκαλον, διὰ νὰ διδάσκωνται τὰ παιδιὰ· ἡμεῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἔχομεν γρόσια εἰς τὴν πολιτείαν διὰ νὰ πληρῶνεται ἐκ τῶν διαφορῶν ὁ διδάσκαλος· διὸ καὶ εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ ζητήσωμεν τὰ διάφορα τῶν ὁμολογιῶν, διὰ νὰ εὐρωμεν ἡμεῖς κἀνένα διδάσκαλον, καθότι δὲν ἀνεχόμεθα νὰ περιφέρωνται ἀτόθι οἱ νέοι ἀμαθήτενοι· ἀνέγνωμεν ἀκολούθως καὶ ὅσα μᾶς γράφει περὶ τῶν χρεωστομένων παρὰ τοῦ λατροῦ Τζοάννου Γρεβενιώτου. Ἴδου ὅπου τῇ ἐξαποστέλλομεν τὴν ἀπαράλλακτον χρεωστικὴν τὴν ὁμολογίαν τῶν δέκα χιλιάδων γροσίων πρὸς τὸν μακαρίτην Γρεβενῶν, πλὴν ἃς τὸν νοθεύσῃ νὰ ἀλλάξῃ τρόπον, καὶ νὰ μὴ φέρεται οὕτω εἰς τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτάττομενα, καθότι ἡ Ἐκκλησία, γνωρίζων τὴν δύναμιν ὅπου ἔχει, δύναται νὰ τοῦ κάμῃ ἀφανῆ ἐξ ὀλοκλήρου· ἡμεῖς ὅμως διότι παρενρίσκειται εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας, διὰ τοῦτο μετριοφρονοῦντες, δὲν σνγορίζόμεθα ὅθεν ἀμέσως νὰ καταμερτίσῃ πρὸς τὴν θεοφιλίαν της τὰς εἰρημένας 2000 γροσίων ὁμοῦ καὶ μερικῶν ἐτῶν διάφορα, καθότι ἡ Ἐκκλησία ἐπειδὴ καὶ ἐμέτρησεν ἰκανὴν ποσότητα γροσίων ἔνεκα χρεῶν τοῦ μακαρίτου, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ αὐτά· μὲ αὐτὸν λοιπὸν νὰ φροντίσῃ νὰ μᾶς τὰ ἐμβάσῃ· περὶ δὲ τῆς προαποσταλείσης Πατριαρχικοσυνοδικῆς ἐπιστολῆς τῆς λέγομεν ὅτι ἡ θεοφιλία, ἀφ' οὗ τὴν παρατηρήσει πρῶτον καλῶς, καὶ εἰς πράξιν τεθεῖσα τὰ ἐν αὐτῇ, ἀφ' οὗ κατέλθωσι καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς ἐπισκοπῆς της, νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς ἡμᾶς τὰ Πρακτικὰ της τῇ δε τῷ τρόπῳ ἐδέχθην τὴν προσυνοδικὴν μοι Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, μετὰ τοῦ ἐν κεφαλαίοις καταστίχου· τὴν ὁποίαν διελθὼν μετὰ προσοχῆς κατεῖδον ὅσα ἐν αὐτῇ ἐπιτάττομαι, ἅτινα καὶ ἀμέσως δὲν ἔλλειψα νὰ βάλλω εἰς πράξιν, ἐκκληρῶν τὸ ἀφενκτόν μου χρέος· μ' ὄλον ὅτι γινώσκει ἡ σεβασμιότης της ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου διατελοῦντες εὐσεβεῖς χριστιανοί, πιστοὶ θαυμάδες τῆς κραταιᾶς, καὶ ἀητιήτου βασιλείας, μένοντες ἀμετακίνητοι εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἁεγαλικίου των ἰδιοπραγμονοῦσιν ἐφυσυγχάζοντες εἰς τὰ ἔργα των· μ' ὄλον τοῦτο πρὸς πραγματικὴν δείξιν τοῦ πιστοῦ σαδακίου των. Ἴδου ὅπου τῇ ἐξαποστέλλω τὴν καταγραφὴν τῶν ἐξ ἐκάστου μέρους τῆς ἐπαρχίας μου ἱερέων τῶν ἐναντίως ἐχόντων, καὶ παρὰ τῶν Προκριτωτέρων ὑπογεγραμμένων, καὶ ἐν τοῖς κεφαλαίοις διακελεύο-

μαι καὶ ἰδιαιτέρως τῶν καλογήρων, καὶ ταξιδιωτῶν, τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου λαχόντων, πρὸς πληροφορίαν των καὶ ἄλοιπά· οὕτω πῶς ἄς μᾶς ἀποκριθῆ· ὁμοίως γὰρ στείλῃ καὶ τὴν καταγραφὴν τῶν ἱερέων τῆς 'Ραιδεστοῦ, καὶ λοιπῶν ἄλλων καλογήρων, ἐπογεγραμμένων καὶ παρὰ τῶν ἐγγενεστάτων ἀρχόντων, ὁμοίως καὶ τὰς καταγραφὰς τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς ἐποκειμένων τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγία μητροπόλει, ἐπογεγραμμένας καὶ ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς προκριτωτέρους ἐκάστου χωρίου· διὰ γὰρ ἀποκριθῶμεν ἡμεῖς τῇ 'Εκκλησίᾳ τὰ δέοντα, δεικνύοντες καὶ τὰς καταγραφὰς πρὸς πληροφορίαν καὶ αὐτῆς· ὁμοίως θέλει γὰρ στείλῃ καὶ ξεχωριστὸν Κατάστιχον ὄσων ἀνθρώπων ἔχει περὶ αὐτῆ καὶ ἡ θεοφιλία τῆς. Εἰς τὸ 'Ραιδεστὸν εὐρίσκονται τέσσαρες ἢ πέντε Σούδιτοι ἐξ ὧν εἶναι καὶ ὁ Παναγῆς καὶ ἄς ἀναφέρῃ περὶ αὐτῶν τῷ Τζελεπῆ 'Αγῶ, προθύμως προσφερομένη εἰς τὰ ὀρθοπειθῆντα κεφάλαια. 'Ελείφθη καὶ ἡ συναχθεῖσα βοήθεια τοῦ κοινῶ εἰς χροῦπον ἐσφράγιστον ὁμοῦ καὶ τὸ κατάστιχον· καὶ ἔχει καλῶς ταῦτα κ.τ.λ.

Τῇ καὶ Μαυτίου.

φ. 75β Τῷ Πρωτοσυγκέλλῳ

"Οτι ἔχομεν καιρὸν γὰρ λάβαμεν γράμμα του, καὶ ἀποροῦμεν, κ.τ.λ. καὶ ὅτι γὰρ μᾶς γράψῃ καὶ γὰρ μᾶς στείλῃ καὶ γρόσια· καθότι γνωρίζει τὰς ἀνάγκας μας· τῷ ἐστείλαμεν μὲ τοῦ ἀπὸ Μάγαρα...50 γραμματικὰς τοῦ διδ. 'Ιωάννου διὰ γὰρ τὰς διανέμῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων εἰς 4 1/2 καὶ γὰρ μᾶς στείλῃ τὴν τιμὴν των ἀμέσως κ.τ.λ.

Τῇ 1αη 'Ιουλίου.

'Επίσης περὶ αὐτοῦ γίνεται λόγος καὶ ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ τοῦ 'Ηρακλείας 'Ιγνατίου πρὸς τὸν διδάσκαλον 'Αλέξανδρον Λεοντόπουλον 1) (;) τῆς Σχολῆς τῆς Χώρας, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ 'Ιωάννου Λεοντοπούλου 2).

'Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι τοῦ 1828, ἐγκωμιάζει δὲ ἐν αὐτῇ τὸν διδάσκαλον 'Ιωάννην Λεοντοπούλου.

'Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς·

φ. 61α-62β † Τῷ διδ. 'Αλεξάνδρῳ

"Οτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, καὶ τ. λ. εἶδομεν καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ περιπαθῶς ἐκτραγωδεῖ περὶ τῆς ἀπενκταίας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου διδασκάλου ἀποβιώσεως· καὶ δικαίως τοῦτο πάσχεις, ἐπειδὴ ὡς ἀπὸ

1) Μ. Γ ε δ ε ὄ ν, Χρονικά Πατριαρχ. 'Ακαδημίας σελ. 203-4 ἐν ὑποσημ.

2) Γ ρ. Ε ὄ α γ ε λ ἰ δ ο υ, 'Ενθ. ἀνωτέρω σελ. 82-83.

παγῆς πολυχρόνου, ἐκ τῶν φώτων ἐκείνου δαψιλῶς ἀπαρυσάμενος, ἐνεφορήθη τῶν γλυκυτάτων ἐκείνου ναμάτων, ἐκείνου, ὅστις δίκην φανωτάτου ἀστέρος, ἐφώτισεν ὅλον τὸ νοητὸν στερέωμα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, ἐδαδούχησε τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ μαρμαρογῇ ὅλους τοὺς ἐν τῷ ζόφῳ τῆς ἀμαθείας, ἐγκαλωμένους διέπρῃεν ὡς ἄλλος Ἡλίας εἰς τὰ νέφη τῆς παρούσης βιοτικῆς τρικυμίας, τῶν θλιβερῶν περιστάσεων· φεῦ τῆς πικροτάτης ἀποβολῆς! ἡμεῖς ὅμως ἀφίροντες κατὰ μέρος τὰς πολλὰς ἐπεκτάσεις εἰς τὴν ἤδη ἐπόθεσιν, δυσχρυσίζομενοι λέγομεν, ὅτι κατ' οἰκονομίαν ἐκεῖθεν μετέβη, ἵνα τῆς ἀκρότου αἴγλης ἐμφοριθῇ, ὡς μυρία μοχθήσας ὑπὲρ τῆς τοῦ γένους βελτιώσεως· καὶ πολλοὺς διδάξας καὶ φωταγωγῆσας ἀληθῶς τῇ λαμπηδόνι τῶν μελλιζότων αὐτοῦ διδαγμάτων, καὶ λόγων ταῦτα παρ' ἡμῶν τῆς αἰδίου ἐκείνου μνήμης τὰ γνωρίσματα καὶ ἡ λογίτης του δέ, δικαίως ἐν λόπῃ, καὶ ἀθυμία διάγει, διὰ τὴν ἐκείνου ἀποκριβίην, καὶ μετὰστασιν, ὅτι ἀνεδείχθη ἀληθῶς, παιδεύμα ἐκείνου, διὸν καὶ ἡμεῖς οὐ μετρίως ἐλυπήθημεν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω περὶ δὲ τῶν ποντακτικῶν, τῇ δημοσιοῦμεν ὅτι ἐλήφθησαν, ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἀποχεσθέντων βιβλίων, θέλομεν ἀνερευνήσει ἀκριβῶς, ὡς ἡμῖν γράφεις· περὶ δὲ τῆς ἀφανίσεως ἐν τῇ αὐτόθι Ἑλληνικῇ σχολῇ ἀπάντων τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου δευτέρου δεῖται σκέψεως τὸ τοιοῦτον διὸ καὶ ἀκόλουθως σοὶ γράφομεν κατ' ἕκτασιν ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτω κ.τ.λ.

Τῇ αὐτῇ Ἀπριλίῳ.

Αἱ κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Ἡρακλείου Ἰγνατίου ἀπευθύνονται πρὸς τὸν διδάσκαλον τῆς ἐν Μυριοφύτῳ Σχολῆς Ἀλεξανδρῆν Κυρίτσην Μπίλιον.

Ὅτε ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείου Ἰγνατίου μετὰ τὸ 1822 ἔτος ἐκ τῆς Σχολῆς Μυριοφύτου εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Παιδεστοῦ¹⁾, τῆς ἀνασυσταθείσης ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, διεδέχθη αὐτὸν ἐκ τῆς Σχολῆς Μυριοφύτου ὁ Θεοχάρης Αὐδιμιώτης (ἐκ τοῦ, Αὐδιμίου Χωρίου τῆς Θράκης), καὶ αὐτὸν μετ' ὀλίγον ὁ διδάσκαλος Ἀλεξανδρῆς Κυρίτσης Μπίλιος ἀντὶ μηνιαίου μισθοῦ 1000 γροσίων. Τὴν πρῶτην μάλιστα αὐτὴν τοῦ 1826 ἐπιβεβαίωσεν ὁ Μυριοφύτου Σεραφεῖμ, σωζομένην ἐν τῷ κώδικι Μυριοφύτου²⁾. Ὁ Ἀλεξανδρῆς ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ἀπὸ

1) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Περὶ τῶν ἐν Ἡρακλείῳ Ἀρχιερατευσάντων Λεγίων (1714-1831) ἐν τῷ Τύπῳ τῶν ἀδελφῶν Πληθωνιδῶν ἀριθ. 249 ἔτ. Β' τῆς 11ης Νοεμβρίου 1871. Πρβλ. Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 73.

2) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Θρησκευτικὰ ἔνθ' ἀνωτέρω σελ. 74. Πρβλ. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Γανοχώρων Ἐκκλησιαστικαὶ παροικίαι ἐν Ἑκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ τόμ. ΔΒ (1912) Κ]πολις σελ. 323. Πρβλ. Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 73.

τοῦ ἔτους αὐτοῦ καὶ ἐφεξῆς. Αἱ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλεῖσαι ἐπιστολαὶ αἱ μὲν δύο πρῶται εἶναι τοῦ 1827 καὶ ἡ τρίτη τοῦ 1828 ἔτους.

φ. 27α. Τῷ διδασκάλῳ Ἀλεξανδρῷ.

Ἔστιν ἐπιπέμωσιν ἡμῶν πρὸς ἡμῶν ἰβηρίτην Ἀνθίμου, ὅτι διὰ χατίρι του, ὡς ἐγνωσμεν ἡμῖν ὄντως θέλομεν δεχθῆναι τὴν πόλιν τὴν ὁποίαν ἤθελον πολιτίζαται οἱ Πατέρες ἀπὸ τὰ Καλύβια, γρόσια 500 μέχρι τοῦ ὠρισμένου καιροῦ ὅπου μᾶς γράφει κ.τ.λ. καὶ νὰ μᾶς γράφῃ συνεχῶς.

σεπτεμβρίου κζ'

Εἰς δὲ τὸ κενάρι, ὅτι ἔχοντας τὸ παρὸν μας ἔτοιμον, ἤλθε καὶ ἡ πόλις, τὴν ὁποίαν ἀτζιταρίσαντες ἀπεπληρώσαμεν τῷ Ἀρχιμανδρίτῃ Θεοδοσίῳ τὰ πεντακόσια γρόσια καὶ νὰ τὰ εἰπῆ αὐτῷ.

Τῇ ε' Ὀκτωβρίου.

φ. 45α. Τῷ ἐν Μυριοφύτῳ διδασκ. Ἀλεξανδρῷ.

Ἔστιν ἐπιπέμωσιν ἡμῶν πρὸς ἡμῶν ἰβηρίτην Ἀνθίμου, ὅτι διὰ χατίρι του, ὡς ἐγνωσμεν ἡμῖν ὄντως θέλομεν δεχθῆναι τὴν πόλιν τὴν ὁποίαν ἤθελον πολιτίζαται οἱ Πατέρες ἀπὸ τὰ Καλύβια, γρόσια 500 μέχρι τοῦ ὠρισμένου καιροῦ ὅπου μᾶς γράφει κ.τ.λ. καὶ νὰ μᾶς γράφῃ συνεχῶς, κ. τ. λ.

κδ' δεκεμβρίου.

φ. 71α. Τῷ Α. Ἀλεξανδρῷ

Ἔξαποστείλαντες αὐτῷ 300 Γραμματικὰς τοῦ μ. [=μακαρίτου] Διδασκάλου Ἰωάννου ἐξ ὧν τὰς μὲν 150 θέλει διανέμῃ εἰς Μυριοφύτον καὶ Περίστασιν ἀπὸ 4 καὶ 1]2 γρόσια τὰς δ' ἄλλας στέλλει τῷ ἀγίῳ Γάνου καὶ Χώρας, ὡς καὶ ἰδίως γράφομεν τῇ Πανιερότητι του καὶ ὅτι νὰ φυλάττῃ τὸν λογαριασμὸν αὐτῶν μέχρι τῆς ἐλεύσεως ἢ τοῦ Χ' Γεωργάκη ἢ τοῦ Χ' Κοσμᾶ, εἰς οὓς καὶ θέλει κάμῃ τὴν παράδοσιν κ. τ. λ.

Τῇ θ' Ἰουνίου.

Ἄξιοι λόγου εἶναι ἐπίσης καὶ αἱ κατωτέρω παρατιθέμεναι ἐπιστολαί, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἢ πρὸς τὸν Γάνου καὶ Χώρας Λεόντιον ἀπευθυνομένη τοῦ 1828 ἀναφέρει, ὅτι ἀπέστειλεν εἰς αὐτὸν Γραμματικὰς τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου Λεοντοπούλου, ἵνα διανεῖμῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν Σχολείων τῆς Χώρας ¹⁾ καὶ τοῦ Ἀῦδημίου.

1) Τ ῶ φ. Ε ὕ α γ γ ε λ ἰ δ ο υ, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 82.

Ἡ δὲ ἄλλη ἢ πρὸς τοὺς προεστῶτας καὶ Τζορπατζίδες τοῦ Σκουλαρίου ἀπευθυνομένη ἀναφέρει τὴν ἴδρυσιν ἐκεῖ Ἑλληνικοῦ Σχολείου κατὰ τὸ 1827 ἔτος.

Ἡ τρίτη ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Σηλυβρίας Λιονύσιον, ἐν ἣ ἀναφέρεται, ὅτι τῷ 1828 ἰδρύθη ἐν τῷ χωρίῳ Φανάριον Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, τοῦ ὁποῦ διδάσκαλος ὑπῆρξεν ὁ πατὴρ Κοσμᾶς.

Τέλος ἡ τελευταία ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Τζορπατζῆν Στογιάννον καὶ μανθάνομεν ἐξ αὐτῆς, ὅτι οὗτος τῷ 1828 ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἡρακλείου Ἰγνατίου, ὁ δὲ δίσκαλον διὰ τὴν Σχολὴν τῆς Φιλίππουπόλεως. Ἀναφέρει δὲ ἐν αὐτῇ, ὅτι ἀξιόλογος διδάσκαλος καὶ σχολάρχης αὐτῆς ἦτο ὁ μακαρίτης Ἰωάννης ὁ Λεοντόπουλος.

Ἐκ τῶν ὑπ' ἀριθ. 1222 - 1228 ἐγγράφων τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης μανθάνομεν, ὅτι τότε προσεκλήθη εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Φιλίππουπόλεως ὁ Ἰωάννης Σιλμίνγκης διδάξας ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1831 ἔτους¹⁾.

φ. 71α. Τῷ Γάρον καὶ Χώρας

Ἐπιλήξαντες αὐτῷ πρῶτον διὰ τὴν ἐπὶ τοσαῦτον ἀφασίαν του, καὶ ἐφεξῆς τῷ εἰδοποιήσαμεν ὅτι διὰ τὸν διδ. Ἀλεξάνδρῳ, τῷ ἐξαποστέλλομεν 150 Γραμματικάς, τὰς ὁποίας καὶ θέλει διανεῖμῃ ἀνά καὶ 1/2 εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν 2 σχολῶν, τῆς τε Χώρας καὶ Ἀδδημίου καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συναχθέντα, ἅς τὰ ἀποστείλῃ τῷ εἰρημένῳ Ἀλεξάνδρῳ, ὅστις θέλει τὰ ἐξαποστείλῃ πρὸς ἡμᾶς.

Τῇ 27ῃ Ἰουνίου.

φ. 41α. Τοῖς Προεστῶσι καὶ Τζορπατζίδες Σκουλαρίου.

Τοῖς ἐγράψαμεν ἐπευχόμενοι αὐτοῖς διὰ τὴν σύστασιν Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ὅπου πρῶτον συνέστησαν εἰς τὴν χώραν τῶν καὶ ὅτι ἄν, κακεντρέχῃς τις, θέλῃσῃ νὰ ταράξῃ τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, καὶ ἀνατρέψῃ τὰ καλῶς καὶ θεαρεστάως συστηθέντα, νὰ μᾶς εἰδοποιήσωσι, διὰ νὰ τὸν διορθώσωμεν καὶ ὅτι νὰ μᾶς γράφῃ ὁ διδάσκαλος τῶν ἰδιαιτέρως τίς, καὶ πόθεν, καὶ ποῦ διέτριψε κ. τ. λ.

Δεκεμβρίου στ'

φ. 49α Τῷ Σηλυβρίας

» Ὅτι νὰ λάβῃ παρὰ τῶν Τζορπατζίδων τοῦ Φαναρίου χωρίον τῆς ἐπαρχίας του τὰ ἐξήκοντα γρόσια τὸ ἐνοίκιον τοῦ μετοχίου τοῦ μοναστηρίου τοῦ Γρηγορίου, ὅπερ ἀπεκατέστησαν κοινὸν σχολεῖον, καὶ συνεφώνη-

1) Τοῦ Αὐτοῦ, Αὐτόθι σελ. 80.

σαν μετὰ τοῦ πάτερ Κοσμᾶ, γὰ δίδωσιν ἀνά γρόσια ἐξήκοντα καὶ ἔτος·
καὶ λαβὼν γὰ μᾶς ἐμβάση διὰ γὰ τὰ δώσωμεν τῷ εἰρημένῳ Κοσμᾶ κ.τ.λ.

Τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου 1828.

φ. 53α

Τῷ Τζο[ρ]πατζῆ Στογιάννῳ

*Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του κ.τ.λ. καὶ ὅτι ἐλυπήθημεν διὰ τὸν θάνατον τοῦ οἰκονόμου καὶ....καὶ ὅτι περὶ διδασκάλου τῷ ἀπεκρίθημεν ὅτι ὁ μόνος ἄξιος διὰ γὰ σχολαρχίᾳ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Φιλίππουπόλεως καὶ... καὶ... καὶ... ἦτον ὁ μακαρίτης Ἰωάννης, ὅστις περὶ τὰ μέσα τοῦ πάσαντος μηνός, ἔδωκε τὸ κοινὸν χρῆος, καὶ ὅτι διδάσκαλοι τότε νῦν ἔχον, καλῶς συμωρφομένοι, καὶ μὲ ἄλλα προτερήματα κεκοσμημένοι, δὲν εὐρίσκονται ἤδη, ὡς διασπαρέντες τῇ δε κακῆσθε πλὴν λαμβάνομεν πρόνοιαν διὰ γὰ εὔρωμεν τοιοῦτον, ὅσον θέλει, καὶ ὅταν ἐπιτύχωμεν, θέλομεν τὸν ἐξαποστείλῃ τὸν εἰδοποιήσαμεν προσέτι, ὅτι διορίζεται καὶ ἡ εὐγενεία του Ἐπίτροπος εἰς τὸ μοναστήριον Πασκόβου, ὡς πληροφορεῖται ἐκθειτικώτερον καὶ ἐκ τῶν περὶ τούτου ἐκδοθέντων πατριαρχικοσυνοδικῶν ἐπιστολῶν, καὶ ὡς κάτωθι κ. τ. λ.

Φεβρουαρίου βᾶ

Ἐγραψεν ἐν Βησσίανη μηνὶ Ἀπριλίῳ 1935.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΙΩ. ΣΑΒΡΑΜΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ

Επίγραμμα
Σεραφείμ
Θρακικός τ. 2!

Ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος ¹⁾ ἐγεννήθη κατὰ τὸ Β' ἡμισυ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος. Ἐσπούδασεν ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ ὑπὸ τὸν Ματθαῖον τὸν ἐκ Γανοχώρων διδάσκοντα τὰ γραμματικά ἐν αὐτῇ ²⁾. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Σχολῇ Μυριοφύτου τῇ συσταθείσῃ τῷ 1788 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου τοῦ Λερίου ³⁾ τοῦ ἀπὸ Μυριοφύτου, διαδεχθεὶς τὸν ἀποθανόντα διδάσκαλον Ματθαῖον τὸν Γανοχωρίτην. Ἐδίδαξεν ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ Κ]πόλεως καὶ μετὰ ταῦτα ἐν οἰκίαις ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, συνειργάσθη ἐπίσης εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ «Κιβωτός» τῷ 1816. Ἐξ ἐγγράφου τοῦ κώδικος Μυριοφύτου μανθάνομεν, ὅτι τῷ 1822 προτροπῇ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου μετετέθη εἰς τὴν ἐν Ραιδεστῷ Σχολὴν ⁴⁾ τὴν συσταθείσαν τῷ 1760 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Μεθοδίου καὶ ἀνασυσταθεῖσαν εἴτα τῷ 1817 ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου τοῦ ἀνεπιού αὐτοῦ, ἔνθα παρέμεινε διδάσκων μέχρι τοῦ 1828, ὅτε περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου ἀπέθανεν ἐνταῦθα, ὡς δηλοῦται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου πρὸς τὸν Τζορπατζίην Στογιάννον τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1828 (φ. 53α), περὶ ἧς κατωτέρω γίνεται λόγος. Τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἐπιβεβαίωσι ὁ Μυριοφύτου Σεραφεῖμ, ⁵⁾ τῷ 1826.

1) Μ. Γεδεδών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ἐν Κ]πόλει 1883 σελ. 268. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀποσημειώματα χρονολογίου ἐν Ἀθήναις 1932 Μέρος Α' σελ. 112. Τρούφ. Εὐαγγελεῖδου, Λόγιοι Θράκης ἐν «Θρακικοῖς» παράρτ. τόμ. Γ' (1931) σελ. 141.

2) Μ. Γεδεδών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 203.

3) Τρούφ. Εὐαγγελεῖδου, Τὰ Σχολεῖα Θράκης ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν «Θρακικοῖς» παράρτ. τόμ. Γ' σελ. 72. Μ. Γεδεδών, Ἐγγραφοὶ Λίθοι καὶ Κεράμια. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» ἐν Κ]πόλει 1892 σελ. ρνγ'.

4) Μ. Γεδεδών, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας σελ. 210. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐγγραφοὶ Λίθοι... ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. ρνγ'. Πρὸς Τρούφ. Εὐαγγελεῖδου, Ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 73. Πρὸς Μ. Γεδεδών, Θρακικά. Μνήμη Γανοχώρων, Ἐν Κ]πόλει 1913. Μέρος Β' σελ. 74.

5) Μ. Γεδεδών, Θρακικά Μέρος Β' Γανοχώρων Ἐκκλησιαστικαὶ παροιμίαι ἐν Κ]πόλει 1913 σελ. 72 κε' (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας» τόμ. ΑΒ' (1912) σελ. 333.

Ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος συνέγραψεν παλαιὰν Ἱερὰν Ἱστορίαν καὶ Συντακτικόν, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξεδόθησαν. 1) Ἐπίσης συνέγραψε Γραμματικὴν, ἣν ἐκάλεσε Νέα Ὀδηγόν, 2) ἐκδοθεῖσαν ἐν Κ[ι]π[ρ]οῖσι εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ δαπάναις τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου, ἣτις διέσωσε τὰς προσωπογραφίας τοῦ τε Ἡρακλείας Ἰγνατίου καὶ Ἰωάννου Λεοντοπούλου. 3) Πρὸς αὐτὸν γράφει ὁ Ἰγνάτιος μίαν ἐπιστολὴν τῷ 1827, ἣν παρατίθημι εὐθὺς ἀμέσως.

Τὰς κατωτέρω δημοσιευομένας ἐπιστολάς ἀντέγραψα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 145 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς Ἀθηνῶν τοῦ περιέχοντος τὴν ἀλληλογραφίαν τούτου. 4)

φ. 27α Τῷ Διδασκάλῳ Ἰωάννῃ.

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, καὶ ἐλυπήθημεν διὰ τὸ ζαφλίκι του, ὁμοίως καὶ τῶν ἐν τῷ οἴκῳ του ἐπενηθέντες ἀπὸ τὰ εἰκότα περὶ τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττω ἀνακλίσειός του τὸν ἀπεκρίθημεν καὶ περὶ τινὸς διδασκάλου ὁποῦ μᾶς γράφει, ὅτι περιμένομεν γὰ μᾶς γράψωσιν οἱ Παιδαστινοὶ ἐξ οἰκείας τῶν προαιρέσεως, ζήτωντες διδάσκαλον διὰ τὰ γένη τὸ πρῶτον ἔφημον καὶ ὄχι ἡμεῖς καὶ ὅταν ποτε ἤθελον μᾶς γράφει ἀμέσως τότε διὰ χαίρη τῆς συστήσομεν τὸν διδάσκαλον ὁποῦ μᾶς γράφει.

Σεπτεμβρίον κς. (1827)

Ἐπίσης περὶ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου Λεοντοπούλου γίνεται λόγος εἰς τὰς κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολάς τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου πρὸς τὸν Μυριοφύτου Σεραφεῖμ τῷ 1828, ὡς καὶ εἰς μίαν τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελλόν του Νεόφυτον, ἐν αἷς γίνεται πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις λόγος καὶ περὶ τῆς Γραμματικῆς αὐτοῦ, διὸ καὶ δημοσιεύω αὐτὰς ἐνταῦθα.

1) Μ. Γ ε δ ε ὦ ν, Χρονικά τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας σελ. 210 Πρὸς Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Περὶ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ ἀρχιερατευσάντων Λεγίων (1714-1831) ἐν «Τύπῳ» ἡμερηίδι τῶν ἀδελφῶν Πληθωνιδῶν ἀριθ. 249 ἔτος Β' (1871) Κων]πολις.

2) Γ ε ω ρ γ. Χ α σ ι ὠ τ η, Περὶ τῶν δημοδῶν μνημείων, Ἀθῆναι 1910 σελ. 1910 ὁ τίτλος τῆς Γραμματικῆς εἶναι ὁ ἐξῆς: Νέα Ὀδηγός ἢ ἔγχειρίδιον περὶ κλίσεως, ὀρθογραφίας καὶ συντάξεως τῶν ὀκτῶ τοῦ λόγου μερῶν συλλεγῶν ἐκ διαφόρων ἐγκρίτων Γραμματικῶν σαφῶς, συντόμως καὶ ἀνελλιπῶς ὡς οἴοντε. Μέρος πρῶτον λαμβικόν. «Σοφὴ μέλισσα ἀνθέων, ὧν ἂν θέλῃ συνάξει κηρίον τε καὶ μέλι»

3) Μ. Γ ε δ ε ὦ ν, Ἀποσημειώματα... ἐνθ' ἀνωτέρω Μέρ. Α' σελ. 112, ἐνθα εὐρίσκει τις καὶ τὰς προσωπογραφίας αὐτῶν.

4) Ε ὕ α γ γ ἔ λ ο υ Ἱ. Σ α β ρ ἄ μ η, Κῶδιξ τοῦ Μητροπολίτου Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἐν Θρακικοῖς Τόμ. Ε' (1934) καὶ στ' (1935). Ἐξεδόθη καὶ εἰς ἰδιαιτέρον τεύχος.

φ. 54α

Τῷ Μυριοφύτου

Ὅτι ἐλάβομεν τὸ γράμμα του, ἐν ᾧ εἶδομεν ὅσα ἡμῖν ἀποκρίνεται περὶ τῆς ἐποθέσεως τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ἰωάννου, καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτον κἀνένας ἀσυνείδητος καὶ ἀθεόφοβος ἄνθρωπος, νὰ ζητῆ περὶ πλέον τοῦ δικαίου του... καὶ ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τοῦ θανάτου του ἐξομολογήθη εἰς τὸν πνευματικόν του, εἶπεν, ὅτι ἔχει νὰ λαμβάνη ἱκανὰ γρόσια ἐκ τῆς πολιτείας "Ραιδεστοῦ" αὐτὸ τὸ ἴδιον ἤκουσεν ἀπὸ τὸ στόμα του καὶ ὁ Παπᾶ Ἰωάννης ὁ πατὴρ τοῦ γραμματικοῦ μας Παναγιωτάκης· καὶ ὅτι ἡ ἀπόκρισις τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγον μᾶς ἐθλίψεν καὶ ὅτι αὐτοὶ εἰς τὸ πρὸς ἡμᾶς γράμμα των οὐδόλως δὲν ἀναφέρουν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ μόνον μᾶς ἐπεύχονται διὰ τὰς ἐορτάς, καὶ μᾶς ἐξαποστελλουν καὶ ἐν κοντὶ μὲ χάσιον ἀλεῦρι, καὶ δέκα κούρκας, ἐξ ὧν μόνον τὰς ἔξι ἐλάβομεν, ἐπειδὴ καὶ ἐψόφισαν αἱ ἄλλαι· καὶ ὅτι νὰ τοῖς ὁμιλήσῃ νὰ ἐπεξεργασθῶσι τὸν λογαριασμὸν τοῦ μακαρίτου καλῶς καθότι δὲν ἀνεχόμεθα νὰ θέλωσιν οἱ υἱοὶ του νὰ ἐκδόσωσιν ἐπιστολὴν Πατριαρχικὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος κ.τ.λ.

Τῇ θῆ Φεβρουαρίου.

φ. 54 α

Προσθήκη εἰς τὸ γράμμα τοῦ Μυριοφύτου.

φ. 57β

Τῷ Μυριοφύτου

Ὅτι νὰ ὁμιλήσῃ τοῖς ἀρχонтаς τῆς πολιτείας περὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ διδασκάλου Ἰωάννου, καθότι οἱ υἱοὶ του ζητοῦν νὰ ἐκδόσωσι Πατριαρχικὸν ἀφοριστικὸν περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· ὅπερ καὶ μὴν ἀνεχόμενοι ἀπαντῶμεν εἰσέτι· καὶ νὰ ἐπεξεργασθῶσιν ἀκριβῶς τὸν λογαριασμὸν του, καὶ νὰ μᾶς ἀποκριθῶσιν μὲ ΑϞΥ κ.τ.λ.

Τῇ ιη Μαρτίου.

φ. 60α-60β

Τῷ Μυριοφύτου

Τὸ ἀπὸ ἰδης τοῦ ἤδη ἐπερμεσοῦντος ἀδελφικόν της μετὰ πόθου δεξάμενοι, ἤσθημεν ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἀγγελίᾳ τῆς ἀδελφικῆς ἐγείας της· εἶδομεν ἐφεξῆς καὶ ὅσα ἡμῖν γράφουσα ἀποκρίνεται εἰς τὴν ἐπόθεσιν τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Ἰωάννου. Ἀδελφέ! ἡ θεοφιλία της ἠξεύρει ὅτι ὁ μακαρίτης δὲν ἦτον κἀνένας φιλάδικος ἄνθρωπος· ὁ εἰρημένος καὶ πρὸ τοῦ θανάτου του ἀεῖποτε ἐπρετέντερον ἀπὸ τοὺς ἀρχοντας τὸ σάλδος τοῦ λογαριασμοῦ του, κατὰ τὸ κατάστιχον ὁποῦ ἔχομεν τῇ προουποστείλει, καὶ εἰς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του εἶπεν, ὅτι ἔχει νὰ λαμβάνη λογαριασμὸν μισθοῦ, πρὸς τελείαν ἐξόφλησιν γρόσια τόσα· οὐκ εἶδαμεν ὅμως, ὅπως δια-

τεθέντες οἱ ἄρχοντες δὲν θέλουσι νὰ ἀποδώσωσι σώως τὰ προτετερόμενα παρὰ τοῦ μακαρίτου. Εἰς ἡμᾶς περὶ τούτου δὲν ἔγραψεν οὐδόλως· βλέπομεν δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἴσον παρὰ τῆς θεοφιλίας της, καὶ ἐπαποροῦμεν ἡμεῖς ἀδελφέ! ἐπειδὴ καὶ δὲν δεχόμεθα περὶ τοιούτου μικροῦ πράγματος, νὰ ἐξαποστελῇ Πατριαρχικὸν ἀφοριστικὸν ἐκ μέρους τῶν υἱῶν του, διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἐγράψαμεν ἅπαξ καὶ δὶς, νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ, διὰ νὰ παρατηρήσωσι καλῶς, μήπως ἔχωσι κἀνὲν λάθος, εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τῶν ὄθεν νὰ ζῆ ὁ ἀδελφός! ὡς πασχίση νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πονοκέφαλον ἀποροῦμεν ὅμως πῶς εἰσέτι οἱ ἄρχοντες δὲν προέβλεψαν νὰ εὐρωσι κἀνένα διδάσκαλον, διὰ νὰ διδάσκωνται τὰ παιδιὰ ἡμεῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἔχομεν γρόσια εἰς τὴν πολιτείαν διὰ νὰ πληρῶνεται ἐκ τῶν διαφορῶν ὁ διδάσκαλος· διὸ καὶ εἴμεθα ἀναγκασμένοι νὰ ζητήσωμεν τὰ διάφορα τῶν ὁμολογιῶν, διὰ νὰ εὐρωμεν ἡμεῖς κἀνένα διδάσκαλον, καθότι δὲν ἀνεχόμεθα νὰ περιφέρωνται αὐτόθι οἱ νέοι ἀμαθήτεροι ἀνέγνωμεν ἀκολούθως καὶ ὅσα μᾶς γράφει περὶ τῶν χρεωστονύμων παρὰ τοῦ ἱατροῦ Τζοάννου Γρεβενιώτου. Ἴδοῦ ὅπου τῇ ἐξαποστελλομένῃ τὴν ἀπαράλλακτον χρεωστικὴν τὴν ὁμολογίαν τῶν δέκα χιλιάδων γροσίων πρὸς τὸν μακαρίτην Γρεβενῶν, πλὴν ὡς τὸν νοθεύσῃ νὰ ἀλλάξῃ τρόπον, καὶ νὰ μὴ φέρεται οὕτω εἰς τὰ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιτατόμενα, καθότι ἡ Ἐκκλησία, γνωρίζων τὴν δύναμιν ὅπου ἔχει, δύναται νὰ τὸν κάμῃ ἀφανῆ ἐξ ὀλοκλήρου· ἡμεῖς ὅμως διότι παρευρίσκαται εἰς τὴν ἐπαρχίαν μας, διὰ τοῦτο μετριοφρονοῦντες, δὲν συνωριζόμεθα ὄθεν ἀμέσως νὰ καταμερτήσῃ πρὸς τὴν θεοφιλίαν της τὰς εἰρημένας 2000 γροσίων ὁμοῦ καὶ μερικῶν ἐτῶν διάφορα, καθότι ἡ Ἐκκλησία ἐπειδὴ καὶ ἐμέτρησεν ἱκανὴν ποσότητα γροσίων ἕνεκα χρεῶν τοῦ μακαρίτου, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ αὐτὰ· μὲ αὐτὸν λοιπὸν νὰ φροντίσῃ νὰ μᾶς τὰ ἐμβάσῃ· περὶ δὲ τῆς προαποσταλείσης Πατριαρχικοσυννοδικῆς ἐπιστολῆς τῇ λέγομεν ὅτι ἡ θεοφιλία, ἀφ' οὗ τὴν παρατηρήσει πρῶτον καλῶς, καὶ εἰς πρᾶξιν τεθεῖσα τὰ ἐν αὐτῇ, ἀφ' οὗ κατέλθωσι καὶ οἱ πρόκριτοι τῆς ἐπισκοπῆς της, νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς ἡμᾶς τὰ Πρακτικά της τῇ δε τῷ τρόπῳ ἐδέχθην τὴν προσυνοδικὴν μοι Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, μετὰ τοῦ ἐν κεφαλαίοις καταστήχον τὴν ὁποίαν διελθὼν μετὰ προσοχῆς κατείδον ὅσα ἐν αὐτῇ ἐπιτάττωμαι, ἅτινα καὶ ἀμέσως δὲν ἔλλειψα νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν, ἐκπληρῶν τὸ ἄφενκτόν μου χρέος· μ' ὅλον ὅτι γινώσκει ἡ σεβασμιότης της ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου διατελοῦντες εὐσεβεῖς χριστιανοί, πιστοὶ ῥαγάδες τῆς κραταιᾶς, καὶ ἀητιήτου βασιλείας, μένοντες ἀμετακίνητοι εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἡεαγιαλικοῦ τῶν ἰδιοπραγμονοῦσιν ἐφησυχάζοντες εἰς τὰ ἔργα τῶν μ' ὅλον τοῦτο πρὸς πραγματικὴν δεῖξιν τοῦ πιστοῦ σαδακίου τῶν. Ἴδοῦ ὅπου τῇ ἐξαποστελλῶ τὴν καταγραφὴν τῶν ἐξ ἐκάστου μέρους τῆς ἐπαρχίας μου ἱερέων τῶν ἐναντίως ἐχόντων, καὶ παρὰ τῶν Προκριτωτέρων ἠπογεγραμμένων, καὶ ἐν τοῖς κεφαλαίοις διακελεύο-

μαι καὶ ἰδιαιτέρως τῶν καλογήρων, καὶ ταξιδιωτῶν, τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μου λαχόντων, πρὸς πληροφориάντων καὶ ἄλοιπά· οὕτω πῶς ἄς μᾶς ἀποκριθῆ· ὁμοίως γὰρ στείλῃ καὶ τὴν καταγραφὴν τῶν ἱερῶν τῆς Ῥαιδεστοῦ, καὶ λοιπῶν ἄλλων καλογήρων, ἐπογεγραμμένων καὶ παρὰ τῶν ἐδγενοσάτων ἀρχόντων, ὁμοίως καὶ τὰς καταγραφὰς τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς ἐποκειμένων τῇ καθ' ἡμᾶς ἀγία μητροπόλει, ἐπογεγραμμένας καὶ ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς προκριτωτέροις ἐκάστου χωρίου· διὰ γὰρ ἀποκριθῶμεν ἡμεῖς τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ δέοντα, δεικνύοντες καὶ τὰς καταγραφὰς πρὸς πληροφориάν καὶ αὐτῆς· ὁμοίως θέλει γὰρ στείλῃ καὶ ξεχωριστὸν Κατάστιχον ὅσων ἀνθρώπων ἔχει περὶ αὐτῆ καὶ ἡ θεοφιλία τῆς. Εἰς τὸ Ῥαιδεστόν ἐνρίσκονται τέσσαρες ἢ πέντε Σούδιτοι ἐξ ὧν εἶναι καὶ ὁ Παναγῆς καὶ ἄς ἀναφέρῃ περὶ αὐτῶν τῷ Τζελεπῇ Ἄγᾳ, προθύμως προσφερομένη εἰς τὰ ὀροθητηθέντα κεφάλαια. Ἐλείφθη καὶ ἡ συναχθεῖσα βοήθεια τοῦ κοινοῦ εἰς γροῦπὸν ἐσφράγιστον ὁμοῦ καὶ τὸ κατάστιχον· καὶ ἔχει καλῶς ταῦτα κ.τ.λ.

Τῇ κα Ματίου.

φ. 75β Τῷ Πρωτοσυγκέλλῳ

Ἐπισημασθέντος ὅτι ἔχομεν καιρὸν γὰρ λάβωμεν γράμμα τὸν, καὶ ἀποροῦμεν, κ.τ.λ. καὶ ὅτι γὰρ μᾶς γράφῃ καὶ γὰρ μᾶς στείλῃ καὶ γράψια· καθότι γνωρίζει τὰς ἀνάγκας μᾶς· τῷ ἐστειλάμεν μὲ τὸν ἀπὸ Μάλγαρας 50 γραμματικὰς τοῦ διδ. Ἰωάννου διὰ γὰρ τὰς διανέμῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν σχολείων εἰς 4 1/2 καὶ γὰρ μᾶς στείλῃ τὴν τιμὴν τῶν ἀμέσως κ.τ.λ.

Τῇ ιαη Ἰουλίου.

Ἐπίσης περὶ αὐτοῦ γίνεται λόγος καὶ ἐν μιᾷ ἐπιστολῇ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου πρὸς τὸν διδάσκαλον Ἀλέξανδρον Λεοντόπουλον¹⁾ (;) τῆς Σχολῆς τῆς Χώρας ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Λεοντοπούλου²⁾.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη εἶναι τοῦ 1828, ἐγκωμιάζει δὲ ἐν αὐτῇ τὸν διδάσκαλον Ἰωάννην Λεοντόπουλον.

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς·

φ. 61α-62β † Τῷ διδ. Ἀλεξάνδρῳ

Ἐπισημασθέντος ὅτι ἔλαβωμεν τὸ γράμμα τὸν, καὶ τ. λ. εἶδομεν καὶ ὅσα ἐν αὐτῷ περιπαθῶς ἐκτραγῶδει περὶ τῆς ἀπενκαΐας τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενομένου διδασκάλου ἀποβιώσεως· καὶ δικαίως τοῦτο πάσχεις, ἐπειδὴ ὡς ἀπὸ

1) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Χρονικά Πατριαρχ. Ἀκαδημίας σελ. 203-4 ἐν ὑποσημ.

2) Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ῖ δ ο υ, Ἐνθ. ἀνωτέρω σελ. 82-83.

παγῆς πολυχεύμονος, ἐκ τῶν φώτων ἐκείνου δαφυλῶς ἀπαρυσάμενος, ἐνεφορήθης τῶν γλυκνιάτων ἐκείνου ναμάτων, ἐκείνου, ὅστις δίκην φανωτάτου ἀστέρος, ἐφώτισεν ὅλον τὸ νοητὸν στερέωμα τῆς καθ' ἡμᾶς ἐπαρχίας, ἐδαδούχησε τῇ τῶν λόγων αὐτοῦ μαρμαρογῇ ὅλους τοὺς ἐν τῷ ζόφῳ τῆς ἀμαθείας, ἐγκαλωδωμένους διέπρωπεν ὡς ἄλλος Ἡλίας εἰς τὰ νέφη τῆς παρουσίας βιοτικῆς τρικυμίας, τῶν θλιβερῶν περιστάσεων φεῦ τῆς πικροτάτης ἀποβολῆς! ἡμεῖς ὅμως ἀφίροντες κατὰ μέρος τὰς πολλὰς ἐπεκτάσεις εἰς τὴν ἤδη ἐπόθεσιν, δυσσχυριζόμενοι λέγομεν, ὅτι κατ' οἰκονομίαν ἐκεῖθεν μετέβη, ἵνα τῆς ἀκρωτίου αἴγλης ἐμφοριθῇ, ὡς μυρία μοχθίσας ἐπέρῃ τῆς τοῦ γένους βελτιώσεως· καὶ πολλοὺς διδάξας καὶ φωταγωγῆσας ἀληθῶς τῇ λαμπηδόνι τῶν μελλιζῶντων αὐτοῦ διδαγμάτων, καὶ λόγων ταῦτα παρ' ἡμῶν τῆς αἰδίου ἐκείνου μνήμης τὰ γνωρίσματα καὶ ἡ λογίότης του δέ, δικαίως ἐν λύπῃ, καὶ ἀθυμίᾳ διάγει, διὰ τὴν ἐκείνου ἀποκριβίην, καὶ μετὰστασιν, ὅτι ἀνεδείχθη ἀληθῶς, παιδευμα ἐκείνου, δι' ὃν καὶ ἡμεῖς οὐ μετρίως ἐλυπήθημεν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω· περὶ δὲ τῶν συντακτικῶν, τῇ δηλοποιοῦμεν ὅτι ἐλήφθησαν, ὡσαύτως καὶ περὶ τῶν ἀπολεσθέντων βιβλίων, θέλομεν ἀνερευνήσει ἀκριβῶς, ὡς ἡμῖν γράφεις· περὶ δὲ τῆς ἀφανίσεως ἐν τῇ αὐτόθι Ἑλληνικῇ σχολῇ ἀπάξιον τῶν βιβλίων τοῦ μακαρίτου δευτέρου δεῖται σκέψεως τὸ τοιοῦτον· διὰ καὶ ἀκολούθως σοὶ γράφομεν κατ' ἕκτασιν· ταῦτα μὲν ἐν τοσοῦτῳ κ.τ.λ.

Τῇ 11 Ἀπριλίον.

Αἱ κατωτέρω τρεῖς ἐπιστολαὶ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου ἀπευθύνονται πρὸς τὸν διδάσκαλον τῆς ἐν Μυριοφύτῳ Σχολῆς Ἀλεξανδροῦν Κυρίτην Μπίλιον.

Ὅτε ὁ Ἰωάννης Λεοντόπουλος προσελήθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας Ἰγνατίου μετὰ τὸ 1822 ἔτος ἐκ τῆς Σχολῆς Μυριοφύτου εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Παιδεστοῦ τῆς ἀνασταθείσης ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, διεδέχθη αὐτὸν ἐν τῇ Σχολῇ Μυριοφύτου ὁ Θεοχάρης Αὐδιμώτης (ἐκ τοῦ, Αὐδιμίου Χαφίου τῆς Θράκης), καὶ αὐτὸν μετ' ὀλίγον ὁ διδάσκαλος Ἀλεξανδροῦς Κυρίτης Μπίλιος ἀντὶ μηνιαίου μισθοῦ 1000 γροσίων. Τὴν πρᾶξιν μάλιστα αὐτὴν τοῦ 1826 ἐπιβεβαίωσεν ὁ Μυριοφύτου Σεραφείμ, σωζομένην ἐν τῷ κώδικι Μυριοφύτου¹⁾. Ὁ Ἀλεξανδροῦς ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ἀπὸ

1) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Περὶ τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ Ἀρχιερατευσάντων Λεγίων (1714-1831) ἐν τῷ «Τύτῳ» τῶν ἀδελφῶν Πληθωνιδῶν ἀριθ. 249 ἔτ. Β' τῆς 11ης Νοεμβρίου 1871. Πρβλ. Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ι δ ο υ, ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 73.

2) Μ. Γ ε δ ε ω ν, Θρησκικά ἐνθ' ἀνωτέρω σελ. 74. Πρβλ. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Γανοχώρων Ἐκκλησιαστικαὶ παροιαίαι ἐν «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» τόμ. ΛΒ (1912) Κ]πολις σελ. 323. Πρβλ. Τ ρ. Ε ὑ α γ γ ε λ ι δ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 73.